
**SUMMARY OF THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING STRATEGIES AND
OVERVIEW OF THE STRATEGIES IN ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION**

Vesna Prodanovska-Poposka

Faculty of Biotechnical Sciences, St. Kliment Ohridski University- Bitola,
vesna.prodanovska@uklo.edu.mk

Vesna Koceva

Faculty of Philology, Goce Delchev University-Shtip, vesna.koceva@ugd.edu.mk

Abstract: This paper discusses the learning strategies in Foreign Language Acquisition. The authors begin with an introduction of the general features of the learning strategies and argue their significance in the process of foreign language learning. In foreign language teaching methodology the learning strategies are still a subject of debate and their significance is emphasized from the viewpoint of many scientists on the field along with the recommendation of different classifications. This paper presents the classification of Rebecca Oxford according to which the foreign language learning strategies regardless of the learners' mother tongue are divided into two main groups: direct and indirect strategies. Firstly the direct strategies (memory, cognitive and compensation) are analyzed which imply a direct usage of the target language. These strategies are used consciously by the learners. Next the influence of the indirect strategies (metacognitive, affective and social) over the process of foreign language learning is discussed, where the learner's role is being emphasized. Using these strategies the learners gradually acquire the target language, accept their own mistakes and attempt to overcome the difficulties. Additionally the authors provide an overview of the strategies used in acquisition of proper foreign language pronunciation, i.e. correct oral production. Certain researchers accentuate that there are several important strategies in teaching proper pronunciation which can be of a great help to the learners in the process of foreign language acquisition. Additionally the paper represents guidelines that should be taken into consideration by the language instructors in order to gain proper oral production. It is also pointed out that the instructors need to help the learners to develop positive attitudes towards the proper pronunciation, to identify the specific speech functions which is a problem among learners, to focus the development of the communicative competence and introduce the learners with the prosodic features of the language i.e. accent, intonation, rhythm etc. Finally in the paper it is pointed out about the constant necessity for development of further techniques in class which would contribute to the acquisition of proper pronunciation.

Keywords: learning strategies, foreign language learning, pronunciation.

**ПРЕГЛЕД НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА УЧЕЊЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК СО
ПОСЕБЕН ОСВРТ НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА СОВЛАДУВАЊЕ НА ПРАВИЛЕН
ИЗГОВОР**

Весна Продановска-Попоска

Факултет за биотехнички науки, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола
vesna.prodanovska@uklo.edu.mk

Весна Коцева

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, vesna.koceva@ugd.edu.mk

Резиме: Во овој труд се дискутира за стратегиите за учење на странски јазик. На почетокот се претставуваат општите карактеристики на стратегиите за учење и се зборува за нивното значење во процесот на учење на странскиот јазик. Во методиката на наставата по странски јазик сè уште се дебатира за стратегиите за учење на странски јазик, се нагласува нивното значење и од страна на многу научници се предлагаат различни класификации. Во овој труд се претставува класификацијата на Ребека Оксфорд според која стратегиите за учење на странски јазик, независно од мајчиниот јазик на изучувачите, се поделени во две главни групи: директни и индиректни стратегии. Прво се дискутира за директните стратегии (мнемониски, когнитивни и компензациски) кои подразбираат директна употреба на целиот јазик. Овие стратегии се користат свесно од страна на изучувачите. Потоа се зборува за влијанието на индиректните стратегии (метакогнитивни, афективни и социјални) врз процесот на учење на странскиот јазик, односно се потенцира улогата на учениците. Со примена на овие стратегии тие

постепено го усвојуваат целниот јазик, ги прифаќаат сопствените грешки и се обидуваат да ги надминат тешкотиите. Во продолжение авторите даваат преглед на стратегиите коишто се користат за стекнување на точен изговор, односно точна усна продукција. Некои истражувачи потенцираат дека постојат неколку важни стратегии за поучување на правилниот изговор на странскиот јазик коишто може да им помогнат на учениците во процесот на изучување на странскиот јазик. Во продолжение се претставуваат насоките коишто треба да ги следат наставниците за да се постигне точна усна продукција. Се нагласува дека наставниците треба да развијат кај учениците позитивен став кон правилниот изговор, да ги идентификуваат специфичните говорни функции коишто претставуваат проблем за учениците, да се фокусираат на развојот на комуникативната компетенција и да ги запознаат учениците со прозодиските својства на јазикот, т.е. акцентот, интонацијата, ритамот итн. Во завршетокот на трудот се дискутира за постојаната потреба за развивање на повеќе техники во наставата коишто ќе придонесат за стекнување на правилен изговор.

Клучни зборови: стратегии за учење, учење странски јазик, изговор.

1. ВОВЕД

Стратегиите за учење на странски јазик се користат за да му помогнат на ученикот да го усвои странскиот јазик. Стратегиите за учење на странски јазик имаат голема важност во процесот на настава по странски јазик. Според професорот Шопов, стратегиите за учење имаат за цел да ги утврдат карактеристиките на добриот ученик (Шопов, 2014: 261). Стерн набројува десет основни стратегии коишто добрите ученици редовно ги користат (Stern, 1975: 414-415):

1. Стратегија за планирање којашто претставува позитивна стратегија за учење и подразбира индивидуален начин на учење;

2. Активна стратегија, односно активен пристап кон поставените задачи;

3. Емпатична стратегија, односно толерантен и социјален пристап кон целниот јазик и кон оние кои го говорат;

4. Формална стратегија, односно способност за совладување на тешкотиите при учење на јазикот;

5. Експериментална стратегија, односно систематски, но флексибилен пристап за развивање на нов јазик во подреден систем и постојано негово ревидирање;

6. Семантичка стратегија, односно постојана потрага по значењето;

7. Практична стратегија, односно подготвеност за практично применување на јазикот;

8. Комуникациска стратегија, односно подготвеност за употреба на јазикот во реалната комуникација;

9. Стратегија на мониторинг или индивидуално следење на сопствениот напредок и критичка свесност за употребата на јазикот.

10. Стратегија за интернализација, односно постепено развивање на странскиот јазик како посебен референтен систем и подготвеност на ученикот да размислува на тој јазик.

2. ПОДЕЛБА НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА УЧЕЊЕ

Постојат различни класификации на стратегиите за учење. Омали (O'Malley et al., 1985) ги класифицира стратегиите за учење на странски јазик во три главни категории:

1. Метакогнитивни стратегии кои подразбираат планирање на учењето, свесност и промислени дејства;

2. Когнитивни стратегии коишто се однесуваат на специфични задачи и коишто вклучуваат директна обработка на материјалот;

3. Општествено-емоционални стратегии коишто се поврзани со социјални активности кои подразбираат интеракција со други лица.

Рубин (Rubin, 1987) предлага друга корисна класификација според која стратегиите се поделени во три групи, но важно е да се напомене дека Рубин ги потенцира разликите меѓу категориите на стратегии поделувајќи ги дополнително на директни и индиректни. Прво, Рубин зборува за *стратегијата за учење* која како дел од категоријата на директни стратегии ги вбројува когнитивните и метакогнитивните стратегии, додека како индиректни стратегии се сметаат социјалните и комуникациските стратегии. На пример, како директни стратегии се наведуваат следните шест видови:

а) *појаснување/ потврдување*, односно стратегии за појаснување или потврдување на јазичните правила;

б) *паметење*, односно стратегија за складирање на нови информации;

в) *одгатнување/ индуктивно заклучување*, односно разбирање на значењето врз основа на она што учениците веќе го знаат за јазикот;

г) *дедуктивно расудување* што подразбира употребата на правилата или знаењето со цел да се изведе заклучок за јазичните форми;

д) *вежбање*, односно повторување или примена на правилата или, пак, фокусирање врз точната употреба на јазичните правила.

Овие пет видови стратегии претставуваат ментални процеси коишто директно влијаат врз учењето на јазикот на когнитивно ниво, додека, пак:

ѓ) *набљудувањето* е метакогнитивна стратегија која подразбира идентификување и поправање на грешките.

Како второ, Рубин ги споменува *комуникациските стратегии* кои не влијаат многу и директно врз учењето, додека како трето ги набројува *социјалните стратегии* кои се применуваат кога учениците добиваат задачи во коишто треба да го применат или да го вежбаат стекнатото знаење на дадена тема (Rubin, 1987).

Почнувајќи од класификациите поставени од Рубин (Rubin, 1981) и Оксфорд (Oxford, 1990) предлага две главни категории, односно директни и индиректни стратегии кои потоа се поделени во уште шест поткатегории: мнемониски стратегии, когнитивни, компензациски, метакогнитивни, афективни и социјални стратегии. Секоја од шесте поткатегории понатаму се дели на вкупно деветнаесет подгрупи. Според Оксфорд, директните стратегии подразбираат директна работа со јазикот преку низа задачи и ситуации, а индиректните стратегии се однесуваат на општото владеење со процесот на учење.

Во категоријата на директни стратегии се вбројуваат: мнемониските стратегии за складирање на нови информации, когнитивните стратегии за разбирање и продукција на јазикот и компензациските стратегии кои помагаат во употребата на јазикот.

Секоја група стратегии кои се дел од директните стратегии се разделува на дополнителни подвидови.

Мнемониските стратегии имаат четири подвидови и тоа:

- Создавање на мисловни врски;
- Користење на ликови и звуци;
- Добро преговарање;
- Користење на физички активности.

Когнитивните стратегии се поделени на:

- Вежбање;
- Добивање и испраќање на пораки;
- Анализа и аргументација;
- Создавање на структура за инпут и аутпут.

Компензациските стратегии се поделени на:

– Интелигентно одгатнување;

– Надминување на ограничувањата во текот на зборувањето и на пишувањето. За овој подвид важно е да се каже дека „им овозможува на учениците да продуцираат усни или писмени изрази на странски јазик без притоа целосно да го познаваат јазикот“ (Oxford, 1990: 48);

– Навраќање кон мајчиниот јазик;

– Користење на мимики и гестикулации;

– Делумно или целосно избегнување на комуникацијата;

– Стратегија за избор на тема којашто се однесува на вештините зборување и пишување и од наставникот се очекува да применува задачи за зборување и за пишување врз основа на теми кои се соодветни на познавањата и на интересите на учениците;

- Подредување и усогласување на пораката;
- Стратегија за образување на нови зборови;
- Користење на синоними или извртени зборови.

Категоријата индиректни стратегии се состои од метакогнитивни стратегии за координација на процесот на учење, афективни стратегии за регулирање на емоциите и социјални стратегии кои се насочени кон учење во група.

Метакогнитивните стратегии се однесуваат на:

– Концентрација при учењето. За овој подвид стратегија важно е да се напомене дека се фокусира на вештината слушање, односно скриената идеја на стратегијата е очекувањето на моментот кога вештината зборување е развиена до ниво кога учениците се чувствуваат компетентни да зборуваат;

– Организација и планирање на учењето;

– Оценување на учењето.

Афективните стратегии подразбираат:

– Намалување на непријатните чувства;

– Самонасочување;

– Проценка на емоционалната состојба.

Социјалните стратегии вклучуваат:

– *Поставување прашања.* Според Оксфорд (Oxford, 1990: 46), оваа стратегија подразбира „молба упатена кон ученикот да повтори, да парафразира, да објасни, побавно да зборува или да даде пример; исто така, и да праша дали конкретниот исказ е правилен или дали дадено правило се употребува во конкретен случај; овде се вбројуваат и парафразирањето или повторувањето, со цел да се добие точен одговор дали исказот е правилно употребен“.

Како друг подвид заедно со стратегијата *поставување прашања* се вбројува и *стратегијата за барање на корекција* која е поврзана со вештините за продукција и којашто е слична со метакогнитивната стратегија *самонабљудување* (како подвид во рамките на *оценување на учењето*), бидејќи и двете се однесуваат на грешките. При примената на *стратегијата за барање на корекција* треба да се внимава со коригирањето, бидејќи во спротивно лесно би се изгубила мотивацијата кај ученикот и за двете вештини – усна и писмена продукција;

– *Заедничка работа со други;*

– *Сочувствување кон другите.*

Во оваа класификација недостасува јасна дистинкција помеѓу стратегиите за учење и стратегиите за употреба на странскиот јазик. Компензациските стратегии се вбројуваат во директни стратегии, иако тие се поврзани со употребата, а не со учењето на јазикот (Dörnyei, 2005; Ellis, 2004). Не се оспорува фактот дека употребата на јазикот може да резултира со учење на јазикот, но сепак повеќе автори (Coen, 1998; Ellis, 1994; Tagone, 1981) сметаат дека овие два процеси се различни во однос на нивните функции и на психолингвистичката претстава и дека најдобро е да се разгледуваат одделно. Иако ниту Рубин (Rubin, 1987) не ја оспорува важноста на улогата на комуникациските стратегии, сепак не постои доказ дека тие директно придонесуваат за учењето, односно зачувувањето на нови информации, помнењето и користењето на јазикот. Оксфорд, сепак, го оправдува вклучувањето на компензациските стратегии помеѓу стратегиите за учење нагласувајќи дека тие не само што им помагаат на учениците да станат поречовити во комуникацијата, туку тие, исто така, можат да се фокусираат на стекнување на нови информации за она што е соодветно во целниот јазик (Oxford, 1990). Постојат спротивставени и неусогласени мислења и многу прашања во врска со класификацијата на стратегиите за учење, на коишто авторката Оксфорд се обидува да одговори потенцирајќи дека класификацијата можеби е несовершена, но нуди една сеопфатна рамка за добро разбирање на стратегиите. Овој став е потврден со прашалникот *Стратегиски инвентар за учење на странски јазик (SILL)* којшто е најчесто користен инструмент за проценка на примената на стратегиите за учење на странски јазик, а чијшто автор е токму Оксфорд (Oxford, 1990).

3. СТРАТЕГИИ ЗА СОВЛАДУВАЊЕ НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР

Според Шетцел (Schaezel, 2009: 3), постојат голем број на стратегии за предавање на точен изговор коишто може да помогнат во личните и професионалните потреби на оние коишто изучуваат некој странски јазик. Наставниците треба да развијат кај учениците позитивен став кон правилниот изговор, да ги идентификуваат специфичните говорни функции коишто претставуваат проблем за учениците, да се фокусираат на развојот на комуникативната компетенција и да ги запознаат учениците со прозодиските својства на јазикот, т.е. акцентот, интонацијата, ритамот итн.

Имајќи ги предвид проучувањата и критичката анализа на различните приоди во поучувањето на изговорот на некој странски јазик, истражувачите Морли (Morley, 1991), Скарсела и Оксфорд (Scarcella & Oxford, 1994), Фрезер (Fraser, 1999) и Томсон, Тејлор и Греј (Thompson, Taylor & Gray, 2001) предлагаат десет стратегии за совладување на правилниот изговор коишто се полезни и за ученикот и за наставникот:

1. *Користење на познати гласови.* На почетно ниво на учење на странскиот јазик, особено кај помладите ученици, оваа стратегија може многу да помогне доколку се прави споредба меѓу гласовите од целниот јазик и гласовите од мајчиниот јазик;
2. *Објаснување.* Наставникот дава упатства за поставеноста на вокалните органи;
3. *Комуникативни активности.* Наставникот може да им даде комуникативни активности во вид на дијалози или мини-разговори на учениците за да ги вежбаат гласовите, особено оние коишто

- не постојат во нивниот мајчин јазик. Учениците може да научат и некои полезни стратегии за комуникација како, на пример, стратегии за откривање, стратегии за повторување и слично за да имаат впечаток дека нивниот изговор е подобар од она што реално се случува (Oxford, 1990);
4. *Писмена верзија на усната продукција*. На понапредно ниво на учениците може да им се дадат стратегии за анализа на писмените верзии на нивните усни искази. Тоа ќе им помогне во откривањето, утврдувањето и корекцијата на грешките кои се направени во текот на усното изразување;
 5. *Моделирање на индивидуална корекција*. Оваа стратегија се состои во тоа што наставникот дава повратна информација, односно ги соопштува резултатите од анализата на усното изразување на секој ученик посебно;
 6. *Соединување на нови елементи*. Изговорот ќе се подобри ако во текот на наставата наставникот додаде нови елементи за изговор како, на пример, гласови, акцентирани примери и упатства како тие да се користат;
 7. *Консултаци и самоизучување*. Оваа стратегија може да ја користат и младите и возрасните ученици. Консултациите започнуваат најпрво со утврдување на нивото на познавање на странскиот јазик во однос на вештината *зборување* и потоа на ученикот му се доставува индивидуална програма;
 8. *Самонабљудување и самостојна корекција*. Самонабљудувањето е свесно дејство коешто подразбира слушање на сопственото зборување со цел да се увидат грешките. Оваа стратегија е проследена со самостојно коригирање. Насочувањето на ученикот кон самонабљудување и самостојна корекција овозможува процесот на совладување на изговорот да се индивидуализира, осмисли и да биде поефективен;
 9. *Изучување на странски јазик со помош на компјутер (CALL)*. Оваа стратегија му помага на ученикот да биде посамостоен преку слушање на грешките кои ги прави во изговарањето на странските зборови и преку увид во сегменталните и субсегменталните графички прикази. Со оваа стратегија ученикот сам го диктира темпото на учење, а постои можност ученикот да отвори свој профил преку кој наставникот ќе го следи неговиот напредок во изговорот. Како дополнување на оваа стратегија, во мали групи или индивидуално, наставникот може да применува и визуелен дисплеј за говорните модели со цел да ја објасни интонацијата, акцентот и фонемите;
 10. *Читање на глас*. Оваа стратегија се состои во гласно читање на текст, при што наставникот ги утврдува грешките во изговорот и дава дополнително објаснување за направената грешка, а тоа му помага дополнително на ученикот во подобрувањето на изговорот.

Професорката Стефанова ги разгледува стратегиите за учење на странски јазик во рамките на современите методи за изучување на странски јазик (Стефанова, 2014: 145). Според Стефанова, се зголемува и улогата на стратегиите за учење, имајќи предвид дека денес се изменети целите за изучување на странски јазик, односно дека самостојноста, независноста, автономноста и доживотното учење имаат големо значење. Независно од разликите во класификацијата на стратегиите, неспорна е улогата и функциите на стратегиите за учење во современото изучување на странските јазици. Стефанова ги нагласува позитивните особености на стратегиите за учење, односно примената на стратегиите води кон самостојност и зрелост на ученикот, стратегиите рационално го организираат учењето и на тој начин се заштедува време, тие придонесуваат за индивидуализирање на процесот на учење и потпомагаат во отстранувањето на неуспехот при учењето, ги активираат учениците и го отстрануваат стресот (Стефанова, 2014: 150).

4. ЗАКЛУЧОК

Во овој труд ги претставивме различните класификации на стратегиите за учење со посебен осврт на поделбите предложени од Стерн, Омајли, Рубин и Оксфорд. Научниците кои се занимаваат со ова прашање се согласуваат дека стратегиите за учење, всушност, претставуваат чекори, техники и ставови што ги користат учениците за стекнување и за подобрување на нивните компетенции. Можеме да констатираме дека постојат повеќе стратегии за совладување на правилниот изговор коишто се полезни и за ученикот и за наставникот. Особено сакаме да нагласиме дека наставниците треба да развијат кај учениците позитивен став кон правилниот изговор, да ги идентификуваат специфичните говорни функции коишто претставуваат проблем за учениците, да се фокусираат на развојот на комуникативната компетенција и да ги запознаат учениците со прозодиските својства на јазикот. Сметаме дека треба да се потенцира постојаната потреба за развивање на дополнителни стратегии во

наставата коишто ќе придонесат за стекнување на правилен изговор. Ако наставниците и учениците имаат на располагање повеќе техники, тогаш полесно би било и учењето и постигнувањето на подobar успех.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] A.D. Cohen, *Strategies in Learning and Using a Second Language*. London, New York: Longman, 1998.
- [2] Z. Dörnyei, *The Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2005.
- [3] R. Ellis, *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- [4] H. Fraser. ESL pronunciation teaching: could it be more effective? *Australian Language Matters*, 7 (4), <http://www-personal.une.edu.au/~hfraser/docs/HFLanguageMatters.pdf> , 1999.
- [5] J. O' Malley, Chamot, A. et al. Learning strategies used by beginning and intermediate ESL Students *Language Learning*, vol.35, pp.21-46, 1985.
- [6] J. Morley, *TESOL QUARTERLY*, vol. 25, No. 3, Autumn 1991 *The Pronunciation Component in Teaching English to Speakers of Other Languages*, 1991.
- [7] R. Oxford, *Language learning strategies. What every teacher should know*. University of Alabama. Boston. Heinle&Heinle publications, 1990.
- [8] J. Rubin. The study of cognitive processes in second language learning. *Applied Linguistics*, vol.2, pp. 117-131, 1981.
- [9] J. Rubin. Learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology. In A. L. Wenden & J. Rubin (Eds.), *Learner strategies in language learning* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, pp. 15-30, 1987.
- [10] R. Scarcella, & Oxford, R. L. Second language pronunciation: state of the art instruction. *System*, vol.22(2), pp. 221-230, 1994.
- [11] K.Schaetzel, *Teaching Pronunciation for Adult English Language Learners*. Center for Applied Linguistics, Washington DC, pp. 3-6 <http://www.cal.org/caelanetwork/pdfs/TeachingPronunciationWeb.pdf>, 2009.
- [12] H H .Stern. What can we learn from the good language learner?, *Canadian Modern Language Review*, vol.34, pp.304-318, 1975.
- [13] E. Tarone, Some thoughts on the notion of communicative strategy. *TESOL Quarterly*, vol.15, pp. 285-295, 1981.
- [14] S. Thompson, Taylor, K. & Gray, G. Pronunciation with an eye on multiple intelligences. *WATESOL Convention Fall*, <http://www.soundsofenenglish.org/Presentations/WATESOL2001/multipleintelligencesactivities.htm>, 2001.
- [15] П. Стефанова. Езикът – наука и практика в чуждоезиково обучение, 4, pp. 399-40. 2014.
- [16] Т. Шопов. Педагогика на езика. Наръчник по комуникативно преподаване и учене на англиски език. Софиа: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2013.